

URSZULA NAWROCKA-GRZEŚKOWIAK, JOANNA BARAN, MAGDALENA CYGANOWSKA

Katedra Dendrologii i Kształtowania Terenów Zieleni
Akademia Rolnicza w Szczecinie

PAŁAC I PARK W ROŚCINIE KOŁO MYŚLIBORZA

Streszczenie. Rościn to niewielka miejscowość na Pomorzu Zachodnim koło Myśliborza. Jednym z ciekawszych obiektów jest pałac z XVIII wieku i park. W parku zachowały się stare drzewa o wymiarach pomnikowych, jak np. platany (*Platanus ×acerifolia*) o obwodzie od 300 do 500 cm. Rewitalizacja parku i rozbudowa pałacu podniesie walory estetyczne i kulturowe wsi.

Słowa kluczowe: pomniki przyrody, stare drzewa, park, Rościn

Wstęp

Pozostałością dawnych okresów historycznych są zachowane, często bardzo zaniebane, parki przy dawnych pałacach i dworach. W wielu przypadkach otaczały one szlacheckie siedziby od kilkuset lat i stały się charakterystycznym elementem wsi. Cechował je swoisty skład gatunkowy drzew i kompozycje, które są cennym dokumentem dla historyka sztuki i architekta krajobrazu, a jednocześnie świadczą o kulturze ogrodniczej tamtych czasów. Często są to kolekcje cennych, starych gatunków i odmian drzew i krzewów, występujących niekiedy bardzo rzadko. Dzięki nim możemy mówić o aklimatyzacji oraz wymaganiach siedliskowych gatunków drzew obcych.

W wielu parkach zachowały się drzewa rosnące w tym miejscu jeszcze przed założeniem parku, będące pozostałością lasu niegdyś tam rosnącego. Obecnie miejsca te są źródłem cennych wiadomości dla geobotaników, jako jedyny ślad po naturalnej roślinności danego obszaru.

Na Pojezierzu Myśliborskim, jak podają SIENICKA i KOWNAS (1963), zachowało się 26 parków zasługujących na uwagę. Jednym z nich jest park w Rościnie. Ta niewielka miejscowość (niem. Rostin) leży w odległości 6 km od Myśliborza. Jest to wieś widlicza o nieregularnej zabudowie przy rozwidleniu szlaków komunikacyjnych, u zbiegu dróg z Nawrocka, Chłopowa i Pszczelnika, w sąsiedztwie jeziora Rościńskiego.

Przejeżdżając przez wieś, można zauważyć interesujące obiekty architektury, którymi są: XVIII-wieczny, czynny kościół p.w. św. Rocha, a po drugiej stronie drogi

ruiny kościoła z XIII/XIV wieku. Szczególną jednak uwagę należy zwrócić na najciekawszy obiekt, którym jest pochodzący z XVIII wieku pałac i otaczający go park.

Celem pracy było uaktualnienie inwentaryzacji drzew i krzewów rosnących w parku, gdyż ostatnie dane na temat drzewostanu pochodzą z roku 1963, a wykonane zostały przez Sienicką i Kownasa. Pałac obecnie jest w rękach prywatnych i będzie w przyszłości przeznaczony na hotel, drzewa w parku zaś, często o wymiarach pomnikowych, staną się atrakcją dla przebywających w nim gości i odwiedzających go turystów.

Historia wsi i parku oraz warunki klimatyczno-glebowe

Pierwsza wzmianka o Roślinie pojawia się w 1337 roku w księdze margrafa Ludwika, ale dzieje wsi są starsze, o czym świadczą ruiny kościoła zbudowanego w stylu gotyckim z ciosów granitowych. Właścicielami wsi na przełomie XIII/XIV wieku byli przedstawiciele rycerskiego rodu von Rostin, a w XVI i na początku XVII wieku należała ona do rodu von Kumeise (KULBACKI i IN. 1980). W 1713 roku Rościn był już dużą wsią, a właścicielem dóbr został Kuno Krenz Ernest von Bredow. Za panowania tej rodziny wzniesiono główny trzon obecnego pałacu i założono barokowy park (RAVE 1939). Plany dotyczące jego wyglądu w tym okresie nie zachowały się. W późniejszym czasie częściowo przebudowano pałac i przekształcono pierwotne założenie ogrodowe. Na rycinie DUNKLERA (1878) przed fasadą pałacu widoczne są trawniki, ścieżki i drzewa charakterystyczne dla założeń krajobrazowych.

Pałac jest murowany, ma dwie kondygnacje i mansardowy dach dwukondygnacyjny o zmiennym kącie nachylenia połaci. Przed pałacem był półwalny podjazd na teren dawnego dziedzica folwarcznego, na którego miejscu obecnie znajduje się hydroformia. Park jest zaniedbany, porośnięty samosiewem i pilnie wymaga zabiegów pielęgnacyjnych.

Obszar pojezierza myśluborskiego wyróżnia się zróżnicowaniem rzeźby terenu, licznymi pagórkami, podmokłymi obniżeniami i jeziorami o różnej wielkości – potocznie nazywa się go „krajną stu jezior”. Na północ od Rościna położone jest Jezioro Rościńskie, co dodatkowo zwiększa turystyczną atrakcyjność tego miejsca.

Według KOŹMIŃSKIEGO (1983) teren ten charakteryzuje się dużą rozpiętością temperatur. Średnia roczna temperatura powietrza to 7,0 do 8,0°C, a roczna suma opadów wynosi od 500 do 600 mm. Długość okresu wegetacyjnego sprzyja rozwojowi wielu wymagających gatunków i wynosi średnio od 215 do 224 dni.

Metody badań

Badania prowadzono w latach 2005-2007 i polegały one na poznaniu układu przestrzennego parku w Roślinie oraz przestudiowaniu literatury dotyczącej historii i zabytków tego miejsca oraz wykonaniu precyzyjnej inwentaryzacji przyrodniczej i architektonicznej.

Wykonując dokładną inwentaryzację dendrologiczną oznaczono gatunki i odmiany drzew i krzewów oraz zmierzono na wysokości 1,3 m obwody pni oraz średnicę i wysokość drzew. Wyniki zebrano w tabeli. W tabeli przedstawionej w niniejszej pracy (tab. 1) uwzględniono głównie gatunki drzew spełniające kryteria pomników przyrody.

Tabela 1. Drzewa o wymiarach pomnikowych rosnące w parku w Rościnie
 Table 1. Trees with monumental dimensions growing in the park in Rościn

Lp.	Gatunek	Obwód pnia [cm]	Wysokość [m]	Średnica korony [m]	Uwagi
1	2	3	4	5	6
1.	<i>Acer campestre</i> L.	228	17	13	
2.	<i>Acer platanoides</i> L.	238	16	13	
3.	<i>Acer platanoides</i> L.	227	17	14	
4.	<i>Acer platanoides</i> L.	205	10	11	Uszkodzony pień
5.	<i>Acer platanoides</i> L.	205	19	13	
6.	<i>Acer platanoides</i> L.	203	22	20	
7.	<i>Acer platanoides</i> L.	245	19	16	
8.	<i>Acer platanoides</i> L.	216	17	14	
9.	<i>Acer platanoides</i> L.	365	21	14	
10.	<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	204	16	14	
11.	<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	221	22	14	
12.	<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	233	18	14	
13.	<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	203	19	14	
14.	<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	270	18	11	
15.	<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	201	17	16	
16.	<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	230	20	16	
17.	<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	320	18	15	
18.	<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	304	18	10	
19.	<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	308	15	14	Suche konary
20.	<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn.	267	16	13	
21.	<i>Carpinus betulus</i> L.	215	17	14	
22.	<i>Carpinus betulus</i> L.	255	20	17	
23.	<i>Carpinus betulus</i> L.	170, 180	18	8	
24.	<i>Carpinus betulus</i> L.	191	21	7	
25.	<i>Carpinus betulus</i> L.	247	18	14	
26.	<i>Carpinus betulus</i> L.	186	17	14	
27.	<i>Carpinus betulus</i> L.	194	19	16	
28.	<i>Carpinus betulus</i> L.	182	17	16	
29.	<i>Carpinus betulus</i> L.	249	18	17	Uszkodzenia wgłębne pnia
30.	<i>Fagus sylvatica</i> L.	291	26	16	
31.	<i>Fagus sylvatica</i> L.	395	23	19	Suche konary
32.	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	275	18	13	
33.	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	266	19	14	
34.	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	260	19	14	

Tabela 1 – cd. / Table 1 – cont.

1	2	3	4	5	6
35.	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	257	19	14	
36.	<i>Platanus ×acerifolia</i> (Ait.) Willd.	504	26	25	
37.	<i>Platanus ×acerifolia</i> (Ait.) Willd.	300	28	20	
38.	<i>Platanus ×acerifolia</i> (Ait.) Willd.	321	26	20	
39.	<i>Platanus ×acerifolia</i> (Ait.) Willd.	363	28	20	
40.	<i>Prunus avium</i> (L.) L.	205	10	8	Pęknięcia kory na wysokości 7 m
41.	<i>Pseudotsuga menziesii</i> (Mirb.) Franco	259	21	11	
42.	<i>Quercus petraea</i> (Matt.) Liebl.	302	16	12	
43.	<i>Quercus robur</i> L.	460	20	16	Zamierające konary
44.	<i>Quercus rubra</i> L.	382	19	15	
45.	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	300	16	9	Usychające konary
46.	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	308	7	6	Usychające konary
47.	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	367	14	13	Suche konary, konieczne cięcie sanitarne
48.	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	318	16	13	
49.	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	306	15	10	Ubytki w pniu
50.	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	311	15	10	
51.	<i>Taxus baccata</i> L.	82, 95, 98, 58	11	8	Rozwidlenie na wysokości 0,4 m
52.	<i>Thuja occidentalis</i> L.	130	17	9	
53.	<i>Tilia cordata</i> Mill.	280	20	11	
54.	<i>Tilia cordata</i> Mill.	275	6	7	Kora pęknięta od dołu do wysokości 4,5 m
55.	<i>Tilia cordata</i> Mill.	278	16	11	
56.	<i>Tilia cordata</i> Mill.	572	23	24	
57.	<i>Tilia cordata</i> Mill.	420	21	19	Konieczne cięcie sanitarne
58.	<i>Tilia cordata</i> Mill.	641	23	13	Konieczne cięcie sanitarne
59.	<i>Tilia cordata</i> Mill.	305	16	12	
60.	<i>Tilia cordata</i> Mill.	289	15	12	
61.	<i>Tilia cordata</i> Mill.	256	19	12	
62.	<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	382	23	20	
63.	<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	291	22	19	
64.	<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	357	19	15	
65.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	277	17	10	
66.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	480	20	16	
67.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	302	19	14	
68.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	281	21	11	Wymaga cięcia
69.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	340	28	15	

Tabela 1 – cd. / Table 1 – cont.

1	2	3	4	5	6
70.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	388	27	16	
71.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	391	25	26	Ubytek w pniu
72.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	456	23	19	Duży ubytek kory podstawy pnia
73.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	270, 55	16	11	Pnie zrośnięte na wysokości 0,5 m
74.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	306	18	15	
75.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	239	18	22	
76.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	247	17	6	
77.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	205	16	8	
78.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	229	17	9	Pień zrośnięty do 2,5 m wysokości
79.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	202	16	12	
80.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	310	20	19	
81.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	224	14	9	
82.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	238	19	11	
83.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	205	17	14	Konieczne cięcie sanitarne
84.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	280	16	8	
85.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	204	15	9	
86.	<i>Ulmus minor</i> Mill.	222	18	8	
87.	<i>Ulmus minor</i> Mill.	317	18	10	

Wyniki

Park jest położony po południowej stronie pałacu. Ukształtowanie terenu jest urozmaicone. We wschodniej i północnej części teren jest równinny i dopiero przy granicy południowo-zachodniej łagodnie się podwyższa. W skarpę wzniesienia wkomponowana jest ruina budowli parkowej (zachowała się tylko brama wejściowa), która przypomina dawny pawilon parkowy.

Wnętrze parku to duża, podłużna polana przyległa do pałacu i zabudowań gospodarczych. W części wschodniej parku znajduje się zbiornik wodny o nieregularnej linii brzegowej, otoczony szpalerem drzew (głównie olszą czarną). W bezpośrednim sąsiedztwie pałacu, od strony zachodniej, stoją budynki nowej hydroforni ogrodzone płotem z siatki, co jest obcym elementem dla otoczenia. W środku ogrodzenia rosną dwie stare, piękne lipy drobnolistne, które mogą być okazami pomnikowymi.

Południową i wschodnią część parku zajmuje starodrzew rosnący w pasie szerokości około 80 m. Zadrzewienia te mają cechy lasu i rosną tu, o pokaźnych rozmiarach, głównie gatunki takie, jak: robinia akacjowa (*Robinia pseudoacacia* L.), dąb szypułkowy (*Quercus robur* L.) i czerwony (*Q. rubra* L.), klon jawor (*Acer pseudoplatanus* L.) i pospolicie (*A. platanoides* L.), wiąz szypułkowy (*Ulmus laevis* Pall.), kasztanowiec



Rys. 1. Plan parku i stare drzewa o wymiarach pomnikowych
Fig. 1. Plan of the park and old trees with monumental dimensions



Rys. 2. Pałac w Roślinie (fot. U. Nawrocka-Grzeškowiak)
Fig. 2. The palace in Roślin (photo by U. Nawrocka-Grzeškowiak)

pospolity (*Aesculus hippocastanum* L.) oraz piękne cztery platany (*Platanus ×acerifolia* (Ait.) Willd.) (SIENICKA i KOWNAS 1963 podają tylko 3 szt.). Z drzew iglastych rosną tylko pojedyncze okazy takich gatunków jak: dąglezja zielona (*Pseudotsuga menziesii* (Mitt.) Franco) – której nie wymieniają SIENICKA i KOWNAS (1963), świerk pospolity (*Picea abies* (L.) Karst.), żywotnik zachodni (*Thuja occidentalis* L.) i wielopniowy cis



Rys. 3. Stara lipa przy hydroforni (fot. U. Nawrocka-Grzeškowiak)
Fig. 3. The old linden near the water boosting station (photo by U. Nawrocka-Grzeškowiak)

pospolity (*Taxus baccata* L.) (tab. 1). Pod okapem drzew rosną krzewy, z których najczęściej spotykanym gatunkiem jest śnieguliczka biała (*Symphoricarpos albus* Blake), bez czarny (*Sambucus nigra* L.), lilak pospolity (*Syringa vulgaris* L.), róża dzika (*Rosa canina* L.), a w podszycie stare okazy bluszczu pospolitego (*Hedera helix* L.).

Zadrzewienie ma zwarcie umiarkowane, a wiek drzewostanu jest zróżnicowany. Okazałe drzewa przypuszczalnie mają około 100 lub nawet więcej niż 150 lat (lipy), natomiast licznie występujący samosiew jest w wieku 20 do 40 lat.

Podsumowanie

Porównując park w Rościnnie z innymi założeniami pałacowo-parkowymi na Pomorzu Zachodnim (NAWROCKA-GRZEŠKOWIAK 1999) można stwierdzić duże podobieństwa pod względem zabudowań, jak i doboru gatunkowego drzew rosnących w parku. Rosną tu głównie kasztanowce, dęby, lipy, buki i jesiony, a tylko pojedynczo inne ozdobne gatunki, np. platan, cis, dąglezja. W składzie rodzajowym dominuje klon (18%), jesion (13%) i wiąz (13%). Teren parku w Rościnnie, pozbawiony opieki, zarasta samosiewem drzew i krzewów. Większość rosnących drzew wymaga cięcia sanitarnego i zabezpieczenia ubytków wglębnych i powierzchniowych, co uchroni drzewa przed stopniowym zamieraniem.

Park ten zasługuje na uwagę i opiekę, nie tylko ze względu na okazy dendrologiczne, z których wiele powinno się uznać za pomniki przyrody, ale także na bliskie sąsiedztwo pałacu, który po gruntownym remoncie będzie wykorzystany jako obiekt hotelowy. Obecny właściciel parku i pałacu zainteresowany jest projektem zagospodarowania parku, by nie ulegał on dalszemu niszczeniu (projekt taki wykonany już został w Akademii Rolniczej w Szczecinie przez autorki pracy). Jakie będą późniejsze losy

zarówno parku, jak i pałacu zobaczymy, ale należy mieć nadzieję, że to piękne miejsce nie zostanie zniszczone.

Literatura

- DUNKLER A., 1878. Die ländlichen Wohnsitze Schlosser und Residenzen der ritterschaftlichen Grundbesitzer in der Preussischen Monarchie. Berlin.
- KOŹMIŃSKI CZ., 1983. Agroklimat województwa szczecińskiego. SzTN, Szczecin.
- KULBACKI J., ENGEL G., WINTER J., 1980. Dokumentacja z UMiG Myślibórz.
- NAWROCKA-GRZEŠKOWIAK U., 1999. Interesujące drzewa w parkach okolic Kamienia Pomorskiego. *Folia Univ. Agric. Stetin.* 198, *Agricult.* 76: 41-50.
- RAVE P.O., 1939. Die alten gärten und ländliche Parke in der Mark Brandenburg. *Brandenburg. Jarhrb.* 14/15.
- SIENICKA A., KOWNAS S., 1963. Parki wiejskie województwa szczecińskiego. *Pr. Szczec. Tow. Nauk.* 16: 93.

THE PALACE AND PARK IN ROŚCIN NEAR MYŚLIBÓRZ

Summary. Roścín is a small locality in Western Pomerania near Myślibórz. One of its most interesting objects is the palace from XVIII century and the park. The old trees with monumental dimensions, such as planes (*Platanus ×acerifolia* (Ait.) Willd.) with circumference from 300 to 500 cm, were preserved in the park. The revitalization and development of the palace will increase the aesthetical and cultural value of the village.

Key words: nature monument, old trees, park, Roścín

Adres do korespondencji – Corresponding address:

Urszula Nawrocka-Grzeškowiak, Katedra Dendrologii i Kształtowania Terenów Zieleni, Akademia Rolnicza w Szczecinie, ul. Janosika 8, 71-424 Szczecin, Poland, urszula.nawrocka-grzeskowiak@ar.szczecin.pl

Zaakceptowano do druku – Accepted for print:

6.11.2008

Do cytowania – For citation:

*Nawrocka-Grzeškowiak U., Baran J., Cyganowska M., 2008. Pałac i park w Rościniu koło Myśliborza. *Nauka Przyr. Technol.* 3, 1, #16.*